
О. Р. Савченко

*здобувач 1 року навчання магістратури, спеціальність «Право»,
економіко-правового факультету
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Науковий керівник: д. ю. н., проф. кафедри конституційного
права та правосуддя Т. В. Степанова*

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВІЙСЬКОВИХ СУДІВ

Виклики, які постають сьогодні перед нашою державою, спонукають до реформування наявної галузі безпеки, зокрема, і у сфері судової системи. Актуальність даної тематики проявляється в специфічності та відсутності належного правового регулювання питань, пов'язаних зі здійсненням національного судочинства над вчиненими військовими кримінальними правопорушеннями за період з 2014 року по теперішній час.

На жаль, дана проблематика недостатньо розкрита вченими-науковцями, через що наявна прогалина не тільки на законодавчому рівні, а також на теоретичному, що, у свою чергу, тягне за собою виникнення складнощів при здійсненні належного судочинства.

Варто констатувати, що Законом України «Про статус судів» в редакції від 15.12.1992 року було врегульовано питання існування військових судів, а також передбачалося врегулювання статусу суддів військових судів [1]. Проте з прийняттям Указу Президента України «Про затвердження Річної національної програми на 2010 рік з підготовки України до набуття членства в Організації Північноатлантичного договору» Україна взяла курс на забезпечення демілітаризації та реформування інститутів сектору безпеки [2], тож із прийняттям Закону України «Про судоустрій та статус суддів» в редакції від 07.07.2010 року було ліквідовано систему військових судів [3].

З огляду на вищевказане, видається доречним розглянути необхідність запровадження реформ та вдосконалення судової системи, зокрема, дослідити потребу відновлення спеціалізованих

військових судів чи створення окремих палат у складі наявних судових інституцій, які можуть розглядати такі справи.

Якщо досліджувати питання виокремлення спеціальних палат у складі наявних судових інституцій, то слід звернути увагу на те, що у нашій державі недостатня кількість кваліфікованих осіб, які володіють спеціальними знаннями у галузі військової справи, зокрема, відсутня практика застосування військового кримінального права. Виокремлення таких палат видається недоцільним також у зв'язку з наявністю наступних обставин: по-перше, відсутність належного правового регулювання, що пов'язане з врегулюванням можливості розгалуження судів загальної юрисдикції; по-друге, залишається відкритим питання, чи зможуть судді судів загальної юрисдикції компетентно оцінювати всі обставини суто військових справ, особливо коли не мають дозволу проводити судовий розгляд поза межами зали суду; по-третє, збільшення кількості справ та строків їхнього розгляду, що негативно вплине на можливість дотримання та забезпечення законних прав та інтересів осіб; по-четверте, специфіка обставин справи та недостатність знань у цій галузі тощо.

Слід підкреслити, що військова юстиція – це окрема правова система, яка застосовується до військовослужбовців, а в деяких випадках – і до цивільних осіб, діяльність яких тісно пов'язана зі збройними силами [4, с. 2]. Тож, головною метою для формування окремих та незалежних військових судів виступає забезпечення, дотримання та реалізація прав, свобод і законних інтересів військовослужбовців, а також гарантування законного, повного, незалежного та справедливого судочинства.

Для належної реалізації реформування судової системи варто звернутися до міжнародного досвіду створення та функціонування військових судів. Існує великий перелік держав, які визнали необхідність розмежовувати суди загальної юрисдикції та суди спеціальної юрисдикції. Зокрема, такі країни як Іспанія, США, Велика Британія, Франція, Бельгія, Греція, Польща передбачають створення та функціонування окремих спеціалізованих військових судів для розгляду військових кримінальних правопорушень. Вищевказані країни нормативно врегулювали дане питання як на

конституційному рівні, так і в окремих спеціальних нормативно-правових актах.

Отже, варто наголосити, що доцільність відновлення спеціалізованих військових судів проявляється в таких підставах: по-перше, суддями будуть виступати особи, які володіють спеціальними знаннями, тобто є фахівцями у галузі військового кримінального права; по-друге, справи будуть розглядатися ефективніше та швидше, враховуючи звужену спеціалізацію справ; по-третє, доопрацювання наявних прогалин на законодавчому рівні, які пов'язані зі здійсненням правосуддя такої категорії справ; по-четверте, дотримання конфіденційності, оскільки більшість справ, які стосуються вчинення військових кримінальних правопорушень, містять військову таємницю; по-п'яте, удосконалення доступу до правосуддя для військовослужбовців; по-шосте, забезпечення, дотримання та гарантування прав, свобод і законних інтересів військовослужбовців; по-сьоме, забезпечення можливості мобільності розгляду справ тощо.

Враховуючи вищезазначене, можемо зробити висновок, що наша держава потребує реформування судової системи, що проявляється у відновленні спеціалізованих військових судів, які б змогли більш швидко та якісно розглядати справи, що стосуються вчинення військових кримінальних правопорушень. Завдяки такому реформуванню буде забезпечено ефективний, належний, швидкий, повний, неупереджений та справедливий розгляд справ, а також усунення прогалин і колізій в національному законодавстві.

Література

1. Про статус суддів: Закон України від 15.12.1992 № 2862-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-12/ed19921215#Text> (дата звернення: 22.03.2024).
2. Про затвердження Річної національної програми на 2010 рік з підготовки України до набуття членства в Організації Північноатлантичного договору: Указ Президента України від 03.02.2010 № 92/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2010#Text> (дата звернення: 22.03.2024).

-
3. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 07.07.2010 №2453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17/ed20100707#Text> (дата звернення: 22.03.2024).
 4. Вашакмадзе М. Особливості військової юстиції : практичне керівництво. Женева : DCAF, 2018. 44 с.